AGUAITA.CAT

Patrimoni | Redacció | Actualitzat el 04/01/2021 a les 14:49

Localitzades 61 fosses vora un mas de Móra d'Ebre que va fer d'hospital del front durant la batalla de l'Ebre

Els arqueòlegs han recuperat, de moment, 13 individus a la fossa més gran

Treballs d'excavació d'una de les fosses del mas de Santa Magdalena, a Móra d'Ebre. | ACN (Jordi Marsal)

Les excavacions iniciades fa vint dies pel Departament de Justícia a l'entorn del mas de Santa Magdalena, a Móra d'Ebre, han permès localitzar 61 fosses amb víctimes de la batalla de l'Ebre. Els enterraments, individuals i col·lectius, es troben en un bancal just a la part posterior de l'edifici, on l'exèrcit republicà va instal·lar un hospital per atendre els ferits del front durant entre finals de juliol i finals d'octubre de 1938. De moment, s'han trobat les restes de tretze cossos en una fossa més allargada que la resta però no es descarta que un cop finalitzen les tasques la xifra total puga superar llargament el centenar. També han aparegut espais amb abocaments puntuals de material mèdic -ampolles o fèrules- que s'hi utilitzava.

La majoria de fosses tenen unes dimensions de dos metres de llarg per mig metre d'ample. Les excavacions determinaran si es tracta de fosses d'un sol individu o si hi ha més d'un nivell d'enterrament.

Hospital de triatge

El Mas de Santa Magdalena està ubicat molt a prop d'on hi havia el front de guerra i funcionava com a hospital de triatge. Els metges hi operaven d'urgència els ferits més greus. La resta eren traslladats als hospitals situats a la rereguarda. Hi havia soldats que ja hi arribaven morts i

d'altres que no sobrevivien a les operacions. Els cadàvers s'enterraven en fosses als terrenys de la finca.

El Mas de Santa Magdalena va funcionar com a hospital de guerra durant almenys l'agost i el setembre de l'any 1938. Un dels directors va ser el metge neozelandès Douglas Jolly, que després s'acabaria convertint en un professional de referència de la medicina de guerra.

La llibreta del doctor Gras

L'única pista per intentar identificar individus és una llibreta on un dels metges de l'hospital, el doctor Miquel Gras Artero, hi va anotar el nom d'una trentena de soldats que van morir durant l'estada al Mas. La llibreta l'ha facilitat l'associació No Jubilem la Memòria, del Priorat.

El soldat Josep Aubeso

A la llista del doctor Gras hi ha el nom d'un soldat anomenat Josep Aubeso, que coincidix amb un dels casos que ja figuren al Cens de desapareguts de la Generalitat. Les dades de la defunció encaixen i tot apunta que podria estar enterrat en una de les fosses del Mas. La prova definitiva, però, serà l'encreuament de dades genètiques.

Pla de fosses

El Mas de Santa Magdalena és una nova actuació del Pla de fosses, el programa que des de 2017 planifica i calendaritza l'obertura de fosses i els treballs per identificar-ne les víctimes. Sense comptar les xifres provisionals de Santa Magdalena, el Pla ha facilitat l'obertura de 33 fosses i la recuperació de les restes mortals de 339 persones.

Vuit d'estes persones han estat identificades amb el Programa d'identificació genètica, que és el sistema que disposa d'una base de dades amb els perfils genètics dels familiars de les víctimes i els perfils genètics de les restes localitzades a les fosses. Les dades s'encreuen per veure si hi ha una coincidència genètica.

A banda d'estes vuit persones, el Programa també ha facilitat la identificació d'un veí de Salamanca recuperat d'una fossa de Pamplona, arran d'un conveni signat entre els governs de Catalunya i Navarra per compartir l'ADN. El fill de la víctima residia a l'Hospitalet de Llobregat i la Generalitat en tenia una mostra genètica.

Mostres d'ADN

El Programa d'identificació genètica disposa actualment d'unes 2.500 mostres d'ADN de donants vius i d'uns 300 perfils genètics de restes de fosses. Cada extracció d'ADN d'un individu d'una fossa té un cost aproximat d'uns 1.000 euros. És un procés complex i car.

En canvi, la donació d'ADN per part dels familiars és gratuïta i indolora, i és clau per poder identificar les víctimes. Els familiars que vulguin donar una mostra genètica s'han d'inscriure al Cens de persones desaparegudes. L'Hospital Universitari Vall d'Hebron és l'encarregat d'extreure la mostra del frotis bucal.

El Cens de persones desaparegudes disposa d'uns 6.000 casos inscrits, uns 1.500 dels quals corresponen a persones naturals de la resta de l'Estat que van morir o desaparèixer a Catalunya.

Es calcula que a Catalunya hi ha unes 20.000 persones enterrades en fosses de la Guerra Civil. La Direcció General de Memòria Democràtica té documentades 527 fosses.